

Stortingsregnskapene

	Dato	Utgiftstype	
9 644,00	Arenda 8/15/2017	Hotell	
9 649,90		Taxi m/ 12 % mva	
9 654,93		Hotell m/ 12% mva (eks.froko	Overnatting på hot
9 654,93	Nordisk 10/29/2017	Måltider / Frokost hotell	Frokost på hotellet
9 654,93		Hotell	Hotel Crowne Plaza
9 654,93		Taxi	Fra hotellet til midt
9 685,71	11/2/2017	Flyreise betalt av virksomhet	BERG;SAS;OSL;ALF;
9 685,71	Komiteer 1/24/2017	Flyreise betalt av virksomhet	SAS;SAS Travel Pass
9 692,14	Nordisk 10/29/2017	Hotell	Hotell
9 692,14		Bompenger	Bomp. E18, Lysaker
9 692,14	10/30/2017	Flyreise betalt av virksomhet	SAS;OSL;HEL;OSL;
9 692,14		Taxi	Taxi, Hotell - Riksdag
9 692,14	11/2/2017	Bompenger	Bomp. E6 Oslo
9 692,14		Hotell	Hotel Crowne Plaza,
9 692,14		Parkering	
9 724,00	Innreise 10/1/2017	Bompenger	Bom Trondheim-Osl
9 725,85	Valkam 8/7/2017	Hotell m/ 12% mva (eks.froko	Hotell Skjerjehamn
9 725,85			Ovenatting Quality H
9 725,85			Overnatting Hotell A
9 744,60	6/6/2017	Flyreise	
9 744,60		Pendler reiseutlegg	Ålgård/Sola/Ålgård 6
9 744,60		Pendler reiseutlegg 12% mva	Flytog 6 og 15. Juni G
9 744,60		Taxi m/ 12 % mva	Oslo S/ Stortinget (Ba
9 744,60			Akershus Slott/ Grøn
9 744,60			Fjellhaug/Stortinget
9 744,60			Grønnegata 9/ Akersh
9 744,60	6/15/2017	Pendler reiseutlegg 12% mva	Stortinget/ Ullevål Sy
9 751,30	Delegas 1/7/2018	Flyreise	Flyreise
9 751,30		Taxi m/ 12 % mva	Taxi, Hjem-flyplass
9 771,30	Komiteer 2/28/2017	Hotell	Radisson Blu Polar Lo
9 771,30		Flyreise betalt av virksomhet	SAS;SAS Travel Pass;B
9 771,30		Hotell	Skt. Petri

Metoderapport Data-SKUP 2019

Aftenposten

Prosjektnavn: Stortingsregnskapene

Redaksjon: Aftenposten

Journalister:

Henning Carr Ekroll: henning@aftenposten.no - 970 42 342

Carl Alfred Dahl: carl.alfred.dahl@aftenposten.no - 938 95 694

Fredrik Hager-Thoresen: fredrik.hager-thoresen@aftenposten.no - 951 99 877

Takk til: Olav Eggesvik, Lars Inge Staveland, Solveig Ruud, Robert Gjerde, Alf Ole Ask, Thomas Spence, Torstein Ringnes og Gunnar Kagge, som alle har hatt viktige bidrag i arbeidet underveis. En lang rekke andre kollegaer har også bidratt med oppfølging av avsløringene.

Publisert: Fra 15. oktober 2018 til d.d.

Kontaktperson:

Henning Carr Ekroll: henning@aftenposten.no - 970 42 342

Innhold:

Innhold:	2
Sammendrag:	3
Hvordan arbeidet startet:	4
Analyse og gjennomgang av 19.700 reiser - jakten på ukjente nåler i en digital høystakk	4
Hvor er bilagene?	5
Keshvaris reiser: Bygging av eget datasett og kryssing med åpne kilder	6
Valgkampreiser og Aftenpostens reviderte partistøtteberegning	7
Arbeidet med et bedre datasett og innsyn som grunnlag for innsyn	8
Bonusreisene og svar fra 178 nåværende og tidligere representanter	9
Stordataanalyser avdekker diettavvik og bringer oss på sporet av Liadal	11
Teknisk analyse av bilder i sosiale medier som verktøy	12
En egenbevilget pengestrøm i offentlighetens skygge	13
Regnskapsanalyse og sammenstilling i Google Sheets	13
Vi ber om innsyn i partigruppenes hovedbøker	14
Analyse av velferdsutgifter - kostbar fest og moro	14
Tett oppfølging og publisering som metode mot taushet og hemmelighold	15
En partyreise i sosiale medier	15
Budsjettposten som slapp unna osthøvelen	15
Venstre og Sp snur i innsynsspørsmålet	16
Manglende kontroll og voksende pengebinger - presidentskapet tar grep	16
Gjennomgang av kontoutdrag og nye innsynsrunder - nå i bilagspermene	16
Konsekvenser:	17
Organisering av arbeidet og tidsbruk	18
Spesielle erfaringer:	19
Forholdet til en person i en vanskelig situasjon	19
Motstand, taushet, spinn - og en hyggelig leserstorm	19

Vedlegg:

Vedlegg 1: Fullstendig liste over publiserte saker (digitalt). Gjestebruker for pålogging blir tilsendt.

Vedlegg 2: Kopier av hovedsakene i papiravisen

Vedlegg 3: Eksempel på reiseregning fra Keshvari

Vedlegg 4: Eksempel på hovedbokutdrag

Vedlegg 5: Eksempel på hvordan datasettene for reisene har utviklet seg under arbeidet

Vedlegg 6: Eksempel på hvordan partigrupperegnskap så ut før og etter OCR-behandling og overføring til Google Sheets

Vedlegg 7: Eksempel på hvordan vi gjorde analyser av bilder (skygger/sol)

Sammendrag:

Hvordan forvalter landets øverste folkevalgte tilliten de har fått fra velgerne? Hvordan brukes pengene som politikerne selv bevilger seg fra fellesskapet? Og i hvilken grad er de villige til å etterleve samme regler, krav og rammevilkår som de setter for andre?

Dette skulle vise seg å bli viktige, overbyggende spørsmål i dette prosjektet. Det som startet som en nysgjerrig innsynsbegjæring i representantenes reisevirksomhet, vokste til et journalistisk prosjekt der vi systematisk har undersøkt økonomiske forhold rundt de folkevalgte i landets lovgivende forsamling. Dette har vi gjort gjennom dataanalyse og gjennomgang av 19.700 reiser og reiseregninger, en systematisk gjennomgang og analyse av fem år med partigrupperegnskaper, kontoplaner og bilag - og en prinsipiell kamp for at de som bekler landets høyeste tillitsverv skal praktisere samme grad av åpenhet rundt egen bruk av offentlige midler som de selv krever av andre offentlig finansierte virksomheter.

Totalt har Aftenposten publisert over 80 saker i serien.

- Vi avslørte hvordan to stortingsrepresentanter systematisk har levert fiktive reiseregninger og urettmessig mottatt offentlige midler. Manglende dokumentasjonskrav og rutiner for å avdekke feil og juks gjorde at det ikke ble oppdaget, selv om regningene var godkjent i to ledd.
- Vi dokumenterte hvordan flere stortingspartier hadde en pengebruk på fest og moro som ville vært både regelstridig og politisk uakseptabel i en offentlig sektor finansiert med de samme pengene. Dette skjedde til tross for at politikere (inkludert finansminister Siv Jensen) fra det mest festglade partiet hadde reagert med sterk indignasjon på pengebruk på fest og hygge i statlige virksomheter.
- Vi skrev om hvordan penger som skulle gå til stortingsrelevant arbeid var brukt på bursdagsfeiringer, luksusvillaer, barnevakt, vinsmaking, golfsimulator, store alkoholregninger og andre formål som fremsto som lite relevante for arbeidet i nasjonalforsamlingen.
- Vi avdekket hvordan stortingspolitikere fortsetter å bruke store beløp på å reise verden rundt på business class og noen av verdens beste hoteller, samtidig som de utad har kritisert nettopp disse kostbare reisene.
- Vi satte søkelyset på hvordan flere stortingsgrupper ikke var villige til å etterleve samme grad av åpenhet som de krever av andre virksomheter som er finansiert med offentlige midler, som forvaltningen og Norges idrettsforbund. Dette har i praksis gjort det umulig for offentligheten å ettergå hvordan politikere på Stortinget bruker pengene de bevilger til sine egne.
- Vi fortalte hvordan stortingspolitikere hadde brutt både regelverk og skattelovgivning ved å bruke flybonuspoeng opptjent på Stortinget til private formål, og at Stortinget ikke hadde kontrollrutiner for å ettergå hvorvidt regelverket ble fulgt.
- Vi omtalte hvordan bonuspoeng for store verdier opptjent i tjenesten går tapt fordi Stortinget mangler system for å bruke poengene i tjenesten, og fordi muligheten er lite kjent for representantene.
- Vi viste hvordan stortingsflertallet hadde vedtatt brede kutt og innsparingstiltak i forvaltningen, samtidig som de skjermet seg selv fra det samme.
- Vi avdekket hvordan Stortinget hadde gjennomført lite kjente, tekniske endringer som ga de innvalgte partiene stadig større økonomiske fordeler relativt til partier uten stortingsplass.
- Vi kunne fortelle om hvordan penger fra representantenes reiserefusjonssystem ble brukt til å dekke utgifter til politikernes valgkamp.
- Vi påpekte mangler ved den nasjonale statistikken for offentlig partistøtte. Årsaken var at Stortinget hadde vedtatt å holde overføringene til egne partigrupper utenfor. Vi beregnet den reelle støtten.
- Vi belyste hvordan Stortinget over ti år hadde bevilget 1,7 milliarder kroner til sine egne partigrupper, uten at en uavhengig part har undersøkt om pengene er brukt etter formålet. Samtidig hadde partigruppene bygget opp stadig større pengebinger.

I arbeidet har vi brukt en rekke ulike metoder. Vi har gjennomført flere ulike innsynsprosesser og gjort kvantitative og kvalitative analyser av store datamengder. For å fylle informasjonshull har vi bygget våre egne datasett, der vi har krysset informasjon fra ulike innsynsbegjæringene med informasjon vi har funnet fra åpne kilder, sosiale medier, databaser og gjennom tradisjonelt kildearbeid. Vi har utført regnskapsanalyser, gransket bilag og beregnet verdier av bonuspoeng. Datajournalistiske metoder, kombinert med manuell

gjennomgang og journalistiske vurderinger av tusenvis av reiser, regnskapsoppgjøringer - og detaljer ned til kopier av krøllete kvitteringer, har vært helt avgjørende. Arbeidet har gjort det mulig å bygge et eget datasett med 879.000 celler som gir et unikt innblikk i representantenes pengebruk. Ettersom prosjektet vårt vokste i omfang og karakter underveis, er metoderapporten forsøksvis satt opp i en kronologisk struktur, der de ulike metodene er omtalt etterhvert som de er brukt. Vi har i prosjektet brukt noe tid på å undersøke funn som har vist seg å være blindspor. Av plasshensyn går vi ikke nærmere inn på dette.

Mange har spurt om saken begynte med et tips. Det gjorde den ikke: Utgangspunktet var ren nysgjerrighet.

Hvordan arbeidet startet:

Tidlig i september 2018 hørte Henning på siste utgave av *Aftenpodden*, der den svenske valgkampen var blant temaene som ble diskutert. Underveis ble det nevnt avsløringer i svenske Aftonbladet, som blant annet hadde omtalt spesielt store drosjeregninger fra én av representantene i Riksdagen. Aftenpostens politiske redaktør Trine Eilertsen sa da følgende:

“Det er en egen sjanger av skandaler i Sverige, det med økonomisk plunder og tull og tøys med reiseregninger og misbruk av skattebetalers midler, det er vi relativt forskånet for i Norge, vil jeg påstå (...).

Henning stusset over Trines refleksjon: Hvis dette kan skje i den svenske Riksdagen, hvorfor skulle situasjonen være annerledes i Stortinget? Det skader jo uansett ikke å sjekke. 11. september sendte Henning den første innsynsbeğjæringen til Stortingets administrasjon:

“Ber om oversikt over alle utgifter som faller under Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter”

Stortinget er ikke underlagt Offentlighetsloven, men har en egen innsynslov¹ som legger til grunn at Stortinget som hovedregel skal følge kravene i denne loven. Det gjorde det mulig å sende et såkalt paragraf 9-innsynskrav (*rett til å krevje innsyn i ei samanstilling frå databasar*). Vi antok at reisene var lagret i et felles system, og at det derfor var rimelig at dette var informasjon som det burde være mulig å få utlevert.

Analyse og gjennomgang av 19.700 reiser - jakten på ukjente nåler i en digital høystakk

Det første materialet som ble oversendt fra Stortingets administrasjon, utgjorde anslagsvis 6000 linjer i fire Excel-regneark. Det var fordelt på komitereiser, delegasjonsreiser, innenlandsreiser og representasjonsreiser. Henning brukte endel tid på å forstå hvordan det var satt opp, og merket seg at det for innenlandsreiser manglet detaljert informasjonen om de enkeltvise reisene.

Innsynsbeğjæringen ble fulgt opp med samtaler med ansatte i Stortingets administrasjon. En ga blant annet uttrykk for at vedkommende ikke trodde vi ville finne noe interessant, fordi administrasjonen ”hadde gode rutiner”. Men andre kom med mer hensiktsmessige innspill. Det var spesielt nyttig å snakke med lederen for reisekontoret, som forklarte hvordan systemet fungerte og den grunnleggende dokumentflyten i det. Vi ble også informert om at Stortinget hadde byttet system for håndtering av reiseregninger høsten 2016. På bakgrunn av samtalen sendte vi en ny innsynsbeğjæring der vi spesifiserte at vi ønsket å se datautdrag som viser hver enkelt utgift innenfor reisedekningsretningslinjene. Av praktiske hensyn begrenset vi oss i første omgang til tidsperioden etter at det nye systemet ble tatt i bruk, altså høsten 2016.

Etter hvert fikk vi tilsendt et nytt datasett med 19.700 linjer. Totalt satt vi nå på Excel-filer med rundt 25.000 linjer, der informasjonen dels overlappet og var ført etter ulike variabler. Nå fulgte et intensivt arbeid med å analysere datamengden. Alle datasettene ble lastet opp i egne mapper i Google Drive, slik at flere kunne få tilgang. Et nytt regneark fungerte som en masterfil, der supplerende parametre og opplysninger kunne legges

¹ Regler om rett til innsyn i Stortingets dokumenter: <https://lovdata.no/dokument/STV/forskrift/2009-03-16-468>

inn. Henning visste ikke helt hva han så etter og gikk derfor bredt ut. I første omgang handlet mye om å bli kjent med materialet. Det største datasettet hadde én linje for hver reise, med en reise-ID, navn, startdato, sluttdato, oppgitt formål for reisen og sum. En slik linje representerte én reiseregning. Selve reiseregningen og tilhørende bilag som taxikvitteringer og hotellregninger måtte bestilles i egne innsynsbegjæringer.

Ved å aggregere data etter ulike variabler, var det mulig å se hvem som reiste mest - og hva slags type reiser det var. Spesielt høye enkeltregninger kunne også pekes ut.

En fordel med å sitte på store mengder data om reisevirksomheten til personer som presumptivt har en del arbeidsoppgaver av nokså sammenfallende karakter, er at man kan lete etter mønstre i materialet. Det gir videre mulighet for å se etter avvik fra disse mønstrene. Det overbyggende bildet kan analyseres ved å bruke pivottabeller² i Google Sheets, men dette er ikke vanntett for bruk på fritekst. Henning brukte derfor mye tid på å gjøre en manuell gjennomgang der han så etter interessante, påfallende, spesielt generiske eller avvikende formuleringer i reiseformålsfeltene. Mens enkelte representanter er presise i beskrivelsen av reisens formål, fører svært mange opp formål som “diverse stortingsarbeid” eller bare “tjenestereise”. Dette gjorde det ekstra utfordrende og arbeidskrevende å vurdere hva reisens reelle innhold var, fordi vi da måtte rette nye innsynsforespørsler i selve reiseregningene for å undersøke formålet.

Basert på en innledende analyse av materialet, markerte Henning 82 reiser fra forskjellige representanter der han ba Stortingets administrasjon om innsyn i selve reiseregningene. Dels var dette stikkprøver, dels interessante funn av ulik karakter (høye summer, generisk begrepsbruk, pussige formål), og dels var det for å bli bedre kjent med materialet, systemet, rutineene og hvordan reiseregningene blir ført av representantene.

Aggregerte data viste at det var en håndfull representanter som skilte seg ut med spesielt høye reiseutgifter. En nærmere gjennomgang ga logiske forklaringer for de fleste: Det var representanter som bodde langt fra Oslo og hadde store utgifter til pendlerreiser (stortingsrepresentanter kan få dekket hjemreise én eller to ganger i uken), mens andre satt i komiteer eller utvalg med mye internasjonal reisevirksomhet.

Men det var én som skilte seg ut: Mazyar Keshvari. Som Oslo-representant og medlem i Kontrollkomiteen var det vanskelig å se en åpenbar grunn til at han skulle ha så høye reisekostnader. Flere av reisene hadde også oppgitt formål og summer som fremsto som noe avvikende fra det andre representanter leverte. Henning ba derfor om innsyn i noen av Keshvaris reiseregninger som en del av de 82 reiseregningene.

Hvor er bilagene?

Dagen etter fikk vi tilsendt kopier av de første reiseregningene. En del kunne umiddelbart legges til side, men det var likevel nyttig å se hvordan de var satt opp - noe som også skulle komme til nytte i senere innsynsrunder. Reiseregningene utgjorde andre nivå av tre, der det neste nivået var kvitteringer og fakturaer på bilagsnivå. Noen av regningene hadde innhold som gjorde at vi ønsket innsyn i bilagene.

Men i mange av Keshvaris regninger var det ingen bilag. Det var ingen kvitteringer for ferjer, drosje eller hotellopphold. Keshvari skrev konsekvent i disse reiseregningene at han hadde bodd “privat”, uten at dette var spesifisert, og han hadde levert flere refusjonskrav for å ha kjørt lange avstander med egen bil. Likevel var det ingen utleggskrav for bompenger eller parkering. Konsekvensen var at han fikk utbetalt store summer i kjøregodtgjørelse og full diett med nattillegg for privat overnatting.

Dette var påfallende og skilte seg fra andre reiseregninger vi fikk innsyn i, der representanter som kjørte selv rimelig korte avstander sørget for å levere refusjonskrav for bompenger og parkering. Henning fikk en følelse av at det var noe her som ikke stemte og bestemte seg for å ta noen telefoner for å fiske litt. I reiseregningene hadde Keshvari oppgitt at han hadde holdt ulike kurs og vært på møter i Frps lokallag på angitte steder. Henning ringte til ledere i tre aktuelle lokallag og spurte mer generelt om de hadde hatt besøk av stortingsrepresentanter i tiden rundt de oppgitte datoene. Samtlige stilte seg uforstående til spørsmålet og avviste at de hadde hatt slike besøk. Det var et tydelig tegn på at dette var et spor vi måtte jobbe videre med.

---

² Pivottabeller er en svært nyttig metode for å trekke ut og analysere nøkkeltall fra store datasett. Det muliggjør å lett sammenstille data etter en rekke ulike kryssparametre. Finnes både i Excel og Google Sheets.

Henning sendte da en epost til Stortingets administrasjon der han ba om innsyn i samtlige av Keshvaris reiseregninger for de siste to årene. Totalt dreide det seg om 65 reiser som vi systematisk ville ettergå.

Keshvaris reiser: Bygging av eget datasett og kryssing med åpne kilder

I denne fasen ble også Carl Alfred Dahl og Solveig Ruud koblet på arbeidet. Reiseregningene var PDFer som hver utgjorde 2-5 sider (avhengig av reisens omfang), og disse ble lagt i egne mapper i Google Drive. Vi opprettet et nytt regneark i Google Sheets, som skulle bli vårt hoveddatasett i kartleggingen av Keshvaris reisevirksomhet. Vi la inn én linje om hver enkelt reise og fylte opp med supplerende data i egne kolonner:

- Oppgitt startdato
- Oppgitt sluttdato
- Oppgitt formål
- Oppgitt antall kilometer kjørt og oppgitte strekninger
- Oppgitt sted
- Oppgitt overnattingsform
- Mangler dokumentasjon?
- Dokumentert tilstedeværelse andre steder?
- Reiseformål bestridt av lokallagsledere etc?
- Sum

I de tilfellene der det var levert krav om å få kjøregodtgjørelse, var det oppgitt hvilke strekninger som var kjørt på ulike tidspunkt. Vi la inn denne informasjonen i regnearket og brukte Google Maps til å kontrollerte oppgitt avstand og beregne kjøretid, slik at vi kunne matche hvorvidt dette stemte overens med oppgitte opplysninger og annen data. Dette ga oss også grunnlag for å summere hvor mye han hadde oppgitt å ha kjørt over tid. Ved å sette sammen oppgitte kjørte strekninger og avstander i reiseregningene sekvensielt i Google Maps, kunne vi også se hvordan kjøreruter som kunne se tilforlatelige ut på papiret, ofte viste seg å være uforståelige omveier som bar preg av kun å ha én hensikt: å maksimere det økonomiske utbyttet.

Det viktigste var å undersøke hvorvidt det fantes dokumentasjon på at Keshvari hadde vært andre steder på tidspunktene han oppga å ha vært på reise, eller i motsatt fall, bekreftelse på at reisene faktisk hadde funnet sted. Det er ikke uvanlig at stortingsrepresentanters besøk utløser medieomtale. Vi gjorde både ulike Google-søk og Retriever-søk i lokalaviser, regionalaviser, nasjonale medier, fagpresse og etermedier for de aktuelle tidsperiodene for å se om det fantes medieomtaler av Keshvaris eventuelle tilstedeværelse.

Vi gjorde også grundige søk i sosiale medier (Twitter, Instagram, Facebook). Keshvari hadde, i motsetning til mange andre representanter, ingen åpen Facebook-profil. Vi så dog at Gunnar Kagge i vår redaksjon var FB-venn og hadde tilgang. Vi gikk gjennom alle postene og bildene han hadde lagt ut eller vært tagget i de siste to årene og krysset dette mot reisedatoene. Letingen i sosiale medier gjorde oss oppmerksomme på at mange av Frps lokallag hadde høy publiseringstakt på Facebook. Det var ikke uvanlig at seminarer, møter og kurs ble grundig dokumentert. Vi brukte derfor en del tid på å manuelt gjennomgå bilder og poster fra lokallag i Oslo-området (som det var mest naturlig at Oslo Frp-leder Keshvari besøkte). Tanken med dette var også å plukke opp bilder der Keshvari ikke var tagget, men likevel kunne ha vært tilstede.

Vi gjorde også søk i Stortingets arkiv for å kartlegge når Keshvari hadde vært tilstede på Stortinget, ved å gjennomgå referater fra stortingsmøter og komitémøter. Solveig fikk ut viteringsoversikten for de siste to årene, som viste hvilke representanter som hadde vært tilstede i salen for å avgi stemme på gitte tidspunkter. Carl Alfred fikk ut rådata for talelistene fra stortingssalen for å se når Keshvari hadde tatt ordet. Alt dette ble krysset med reisedatoene. Stortingets arkiv med videoopptak fra plenumssesjonene var også viktige. Et opptak som viser at Keshvari voterte i stortingssalen noen timer etter at han hadde oppgitt å ha startet på en biltur mot sørvestlandet, ga supplerende, visuell dokumentasjon av én av de fiktive reisene.

Vi søkte også opp bilder av Keshvari i Scanpix-arkivet og vårt eget arkiv, for å se om han var blitt fotografert på datoer som overlappet med datoene vi hadde i reisedatasettet. Et bilde fra vår egen fotograf viste at Keshvari var på Holmlia 31. august 2017. Rådata (EXIF-info³) fra bildefilen viste at det var tatt

---

³ Exchangeable image file format er en standard som sørger for at det lagres informasjon om kamerainnstillinger, dato og tid for når bildet er tatt i selve bildefilen (JPEG/TIFF). For mobiler og kamera med GPS vil geolokalisering ofte også ligge i filen. Dette kan hentes ut i Photoshop og annen bildeprogramvare.

klokken 10.44, som er 3 timer og 19 minutter etter at Keshvari hadde oppgitt at han hadde startet en biltur fra Oslo mot Egersund. Basert på kjøredata fra Google Maps, burde han på dette tidspunktet vært like ved Grimstad.

Videre fulgte et omfattende arbeid med å ringe til kilder. Vi tok kontakt med gruppeledere, lokallagsledere, studieledere, fylkesledere og andre personer med sentrale verv i partiet eller i andre organisasjoner, hotellsjefer og så videre, på steder Keshvari hadde oppgitt at han hadde besøkt. En typisk samtale startet med at vi gikk litt bredere ut (*har dere hatt besøk av stortingsrepresentanter fra partiet i denne perioden?*), før vi etterhvert nevnte Keshvari ved navn og gikk ned til konkrete, oppgitte datoer fra reiseregningene og spurte om disse. Deretter vi ba dem tydeliggjøre hvor sikre de var, og hvilken mulighet det fantes for at Keshvari hadde vært på et politisk arrangement i deres område uten at de var kjent med det. Hensikten med denne metoden var å unngå at folk skulle låse seg eller bli mistenksomme dersom de umiddelbart ble eksponert for spørsmål om en navngitt person som de potensielt kunne ha en tett relasjon til. Vi mener at denne tilnærmingen bidro til å øke kvaliteten - og troverdigheten - på denne delen av materialet.

Basert på metodene over kan vi dele konklusjonene i datasettet i følgende seks nivåer, der “negativ” er overbygningen for funn som som indikerer feilføringer.

NEGATIV:

- *N1: Vi har dokumentasjon på at Keshvari har vært et annet sted enn han har oppgitt på tidspunkt som fremkommer i reiseregning. Det finnes heller ikke dokumentasjon i reiseregning (kvitteringer etc) som tilsier at reisen er gjennomført.*
- *N2: De Keshvari opplyser å ha besøkt bestrider at han har vært der på det angitte tidspunktet. Det finnes heller ikke dokumentasjon i reiseregning som tilsier at reisen er gjennomført.*
- *N3: Det finnes ikke dokumentasjon på at at reisen har funnet sted.*

POSITIV:

- *P1: Det finnes dokumentasjon på at Keshvari var på det aktuelle stedet, og på at reisen har funnet sted (kvitteringer etc).*
- *P2: Det finnes dokumentasjon på at reisen har funnet sted (kvitteringer etc).*
- *P3: De Keshvari opplyser at han har besøkt bekrefter at han har vært der, men det finnes ikke dokumentasjon på reisen.*

Totalt hadde Keshvari levert reiserefusjonskrav for 510.000 kroner i perioden vi undersøkte.

Av disse falt 290.000 kroner inn i “NEGATIV”-kategorien. 38.000 kroner var i N1-kategorien, 116.000 kroner i N2-kategorien, mens de resterende 136.000 var i N3-kategorien. Ifølge systembeskrivelsen hadde alt gått gjennom to godkjenningssledd i Stortingets administrasjon før utbetaling.

Vi var opptatt av at Keshvari måtte få mulighet til full kontradiksjon rundt detaljene i våre funn. Vi summerte alle funn i et dokument som ble oversendt til Keshvaris rådgiver og advokat. På dette tidspunktet var vi også blitt informert om at Keshvari trolig ville erkjenne deler av det vi hadde avdekket, og forberedte oss på publisering så snart vi hadde fått ivarettatt samtidig imøtegåelse. Vi var også i kontakt med personer rundt Keshvari for å ha et best mulig utgangspunkt for kunnskap rundt hans helsetilstand (etter at han ble sykemeldt kort tid før publisering), slik at vi kunne gjøre adekvate publisistiske vurderinger opp mot dette.⁴

På ettermiddagen 17. oktober fikk vi svar fra Keshvari gjennom hans advokat. Kl. 17.28 ble saken publisert. Dagen etter ble Keshvari politianmeldt av Stortinget, som varslet full gjennomgang av regelverk og rutiner.

Valgkampreiser og Aftenpostens reviderte partistøtteberegning

Ideelt sett skulle vi hatt mer tid til å utforske det omfattende datamaterialet før vi publiserte første sak. Heldigvis fikk vi hjelp fra mange dyktige kollegaer til oppfølgingen av Keshvari-avsløringen, slik at Carl Alfred og Henning kunne bruke mer tid på jobbe videre med andre spor. Gjennomgangen av Keshvaris reiseregninger utgjorde bare en liten del av de rundt 19.700 reisene i det første materialet, og det var mye mer vi ville undersøke.

---

⁴ Dette er ytterligere omtalt på side 19.

Gjennomgangen av reisene viste påfallende mange oppføringer i forbindelse med valgkamp. Vi diskuterte dette, og det fremsto for oss overraskende at Stortingets administrasjon refunderte utgifter som så eksplisitt var knyttet til å profilere partiet og egen person knyttet til gjenvalg, når kjernen i ordningen er å dekke utgifter til tillitsvervet som stortingsrepresentant. Bare i 2017 fant vi rundt 550 reiserefusjonskrav hvor “valgkamp” var spesifikt nevnt som formål. Da vi tok kontakt med Stortingets administrasjon for å få dette oppklart, fikk vi forklaringen: I all stillhet hadde Stortingets presidentskap i 2009 besluttet at også utgifter til valgkamp for representantene skulle dekkes av Stortingets administrasjon. Tidligere var valgkamp dekket av partiene. Endringen fremkom ikke i *Retningslinjer om reisedekning for stortingsrepresentanter*.

Stortinget opplyste videre at det som følge av denne endringen skulle kuttes i overføringene til Stortingets partigrupper. Vi hentet ut og gjennomgikk regnskapene som viste rammeoverføringene til disse gruppene, men fant ikke spor av kutt. Overføringene her hadde økt hvert eneste av de siste ti årene. Nå ble det overført 59 millioner kroner mer enn før endringen ble gjort.

Effekten av at stortingsrepresentantene nå kunne belaste administrasjonen for valgkampreiser, var at partienes organer ble skjermet for de samme utgiftene. Dette ga partiene på Stortinget en ytterligere reell økning i disponible midler. Bernt Aardal, som er professor i statsvitenskap ved UiO, omtalte det som “en subsidiering av partienes valgkamp”. Vi ba om innsyn i et utvalg av reiseregningene som lå under “valgkamp”-oppføringene i datasettet, og med disse som utgangspunkt kunne vi gi leserne et nytt innblikk i stortingsrepresentantenes valgkampreiser på nasjonalforsamlingens (og skattebetalernes) regning. Vi la også ut en søkbar oversikt over de mange reisene som var merket “valgkamp”.

I fortsettelsen av dette var det naturlig å spørre seg om den mer overbyggende effekten. Hvor store fordeler får egentlig partiene på Stortinget relativt til de som står utenfor og forsøker å få større oppslutning?

Det offentlige partistøttesystemet er komplisert, med bidrag både på statlig, regionalt og kommunalt nivå, med støtte per stemme og såkalt grunnstøtte (med ulike terskelnivåer for oppslutning). I tillegg får partigruppene på Stortinget tildelt offentlige penger gjennom en egen pott, på siden av de omtalte utgiftene som dekkes av Stortingets administrasjon. Fra SSBs statistikkbank hentet vi ut oversikten som viser hvor mye penger partiene har fått i offentlig støtte de siste årene. Men vi fant at statistikken ikke inkluderer overføringene til partigruppene på Stortinget. Følgelig gir den et uriktig helhetsbilde av den partistøtten.

Vi bestemte oss for å bryte det ned: Hvor stor er den *reelle* offentlige støtten partiene mottar sett opp mot hver enkelt stemme partiene får? Vi hentet ut partivise tall fra SSBs tallmateriale og sammenstilte dette med overføringene som fremkommer i de offentlige regnskapene fra Stortingets partigrupper. Vi hentet ut data på antall stemmer til de respektive partiene i stortingsvalgene i 2013 og 2017 fra Valgdirektoratets database og brukte Google Sheets til å beregne antall offentlige støttekroner bak hver stemme i stortingsvalgene.

Resultatet var tydelig: Partiene som sitter på Stortinget og har makt til å fordele penger fra statsbudsjettet til både partistøtte og stortingsgruppestøtte, får langt mer per velger enn de som står utenfor, uten at den reelle størrelsen på støtten fremkommer i den offisielle statistikken. Da SSB ble konfrontert med våre funn, erkjente de at dette var en “utfordring” som det kunne være naturlig å se nærmere på. Men for å endre praksisen, måtte bestillingen til SSB fra departementet endres. Dette krevde igjen at loven ble endret i Stortinget, som, symptomatisk nok, hadde valgt at deres egne partigrupper ikke skulle tas med i statistikken.

Arbeidet med et bedre datasett og innsyn som grunnlag for innsyn

Parallelt med at vi begynte å se etter andre spor i det materialet vi allerede hadde mottatt, undersøkte vi mulighetene for å få et mer detaljert datasett om stortingsrepresentantenes reisevirksomhet. En gjennomgang av de reiseregningene vi allerede hadde fått innsyn i, viste blant annet at reiseregningene ikke inneholdt utlegg for flyreiser. Årsaken var at disse ble bestilt sentralt gjennom Stortingets reisekontor.

En annen svakhet var at datasettet på 19.700 linjer kun inneholdt en summeringslinje for totale utlegg. I selve reiseregningene, som lå under hver linje, var det mer detaljerte oppføringer for hotell, drosje, kollektivtransport, diett, kjøregodtgjørelse etc, men dette var i praksis umulig å gjøre stordataanalyser så lenge vi måtte be om innsyn i hver reiseregning enkeltvis.

Vi inviterte oss selv til et møte med Stortingets administrasjon for å finne ut hvordan vi mest hensiktsmessig burde gå frem for å få innsyn i datasett med flere detaljer. Her foreslo vi blant annet at vi kunne be om formelt innsyn i absolutt hele databasen og få ut samtlige reiseregninger med tilhørende bilag. Dette ville utgjort et hundretalls tusen sider med dokumenter, men vi mente at vi ved bruk av OCR-teknologi⁵ og bistand fra dyktige utviklere kunne sammenstille innholdet, ettersom alle reiseregningene fulgte samme mal. Stortingets administrasjon mente på sin side at hver reiseregning med bilag må gjennomgå manuelt i innsynsprosessen, ettersom det kunne finnes sensitiv informasjon på kvitteringer, fakturaer, billetter etc.

Vi så at reiseregningene hadde definerte standardbegreper for ulike refusjonskrav. Måten disse var standardisert på, gjorde at det var naturlig å anta at det burde være mulig å gjøre mer detaljerte utdrag fra systemet. Vi tok også kontakt med dem som jobber med godkjenning av reiseregninger i Aftenposten, som kom med nyttige innspill til hva vi burde se etter og hvordan systemet fungerer. I en ny begjæring ba vi om innsyn i data *“som viser de enkeltvise utgiftene pr. reise fordelt etter flest mulig av følgende variabler”* og listet opp standardbegreper som vi hadde grunn til å tro at hadde egne kontoer i systemet.

Dette viste seg å være en god innsynsstrategi: Datasettet vi etter et par uker mottok var langt mer detaljert og omfattende enn det vi tidligere hadde fått, og inneholdt i underkant av 70.000 linjer. Nå var det mulig å se hvordan hver enkelt reise var satt sammen, hvilke hoteller representantene hadde bodd på, om de hadde reist med taxi (og hvorfor). Vi fikk også mye bedre data for kjøregodtgjørelse. Stortingets utdrag viste fremdeles totalsum per reise istedenfor sum per oppføring reisen bestod av, hvilket førte til at vi kun kunne se eksakte taxiutgifter på reiser hvis taxi var eneste oppføring. For å se kostnadsbildet måtte datasettet matches opp mot det vi tidligere hadde mottatt, som var tatt ut av systemet etter andre parametre.

For å ha mest mulig detaljert kunnskap om hvordan systemet for Stortingets reiserefusjon var satt opp og fungerte, ba vi også Stortingets administrasjon om innsyn i dokumentasjonen som definerte de tekniske kravene til oppsettet for det nye systemet som ble tatt i bruk høsten 2016. Denne informasjonen var viktig for at vi skulle forstå materialet best mulig. Den var også nyttig for å gi oss et mest mulig presist grunnlag for hvordan videre innsynskrav i supplerende materiale og data burde utformes.

Under møtet på Stortinget fikk vi også vite mer om rutineene for bestilling av flybilletter og hvordan disse faktureres Stortinget og føres inn i systemet. Basert på dette kunne vi be om innsyn i en sammenstilling av alle flyreiser som Stortinget hadde bestilt i samme periode. Datamaterialet vi fikk oversendt var regneark som inneholdt ca. 7800 linjer med informasjon om fly- og togreiser som var fakturert Stortingets administrasjon sentralt. Redaksjonens utvikler Fredrik Hager-Thoresen bisto med å sammenstille dette med materialet vi hadde fått tidligere, slik at vi hele tiden hadde et best mulig oppdatert hoveddatasett med mest mulig informasjon om reisevirksomheten. Dette ble lastet opp i Google Drive slik at alle hadde tilgang.

Hoveddatasettet er gradvis bygget ut etterhvert som vi har lagt inn mer informasjon og parametre for beregning, og består nå av 879.000 celler som gir detaljert innblikk i reisevirksomheten. Detaljnivået er nå så stort at det eksempelvis inneholder navn på hoteller representantene har brukt, noe som gjorde det mulig for oss å matche datasettet mot oversikter over verdens mer luksuriøse hoteller. Da kunne vi lage saken om at politikerne er langt fra å praktisere det måteholdet de selv har gitt uttrykk for at de ønsker å pålegge seg selv og andre som lever av offentlige midler.

Bonusreisene og svar fra 178 nåværende og tidligere representanter

Det reviderte datasettet med flyreiser viste tydelig at stortingsrepresentantene har en svært omfattende reisevirksomhet i luften. Dette gir frynsegoder for dem som er med i flyselskapenes bonusordninger, i form av gullkort og loungetilgang. Flyreisene gir også bonuspoeng som kan brukes på nye flyvninger. I Stortingets regelverk heter det at opptjente bonuspoeng kun skal brukes på tjenestereiser⁶. Det er med andre ord ikke lov å bruke bonuspoengene privat, noe som sammenfaller med regelverket i offentlig sektor.

⁵ Optisk tegngjenkjenning (OCR – optical character recognition) er en teknikk for å gjøre om skannede dokumenter (bilder) til maskinlesbar data (tekst), slik at dette lettere kan behandles.

⁶Presidentskapet kan i særlige tilfeller godkjenne annen bruk av bonuspoeng, men det presiseres i regelverket at dette kan utløse skatteplikt.

Logikken bak dette er enkel: Å bruke poeng opptjent på tjenestereiser til å kjøpe nye tjenestereiser, sparer det offentlige for penger. Stortinget har også bestemt at privat bruk av bonuspoeng opptjent på tjenestereise er å regne som inntekt og utløser skatt. Fra 1. januar 2019 er det arbeidsgivers ansvar å rapportere til skattemyndighetene om ansattes private bruk av bonuspoeng opptjent på tjenestereiser.

Vi var interessert i å sjekke hvordan de svært mange bonuspoengene som potensielt opptjenes av stortingsrepresentantene blir disponert. Ettersom de kan utgjøre store verdier totalt sett, vil bruk i henhold til regelverket bidra til at Stortingets utgifter til reiser blir lavere.

De innledende spørsmålene til administrasjonen indikerte at de ikke hadde noen rutiner for å følge opp hvordan representantene brukte bonuspoengene, og det ble gitt uttrykk for at dette ble sett på som et privat anliggende mellom flyselskapet og den reisende.

Den hyppigst brukte bonusordningen er SAS Eurobonus, som gjør det mulig å opptjene poeng på alle flygninger med SAS, Widerøe og SAS-partnere i Star Alliance. Det er typisk lange reiser på kostbare billetter som utløser mest bonuspoeng. Materialet vi fikk innsyn i, viste at det ikke var uvanlig med flybilletter som kostet 30-40.000 kroner og mer.

For å se hvordan reisingen fordelte seg, gjorde Carl Alfred analyser og aggregeringer av materialet i datasettet. Disse viste representanter som hadde reist for mest totalt. Siden det var de mest kostbare reisene som var mest bonusutløsende, ble det også aggregert etter representanter med høyest snittpris på billettene - og representanter med de dyreste enkeltreisene. Vi valgte i første omgang å se på representanter fra ulike partier som hadde gått ut av Stortinget etter 2017-valget. Disse representantene har ikke lenger mulighet til å bruke poengene i Stortingets tjeneste.

Siden vi ikke har innsynsrett i representantenes bonuskontoer, beregnet vi hvor mye bonuspoeng reisene hadde utløst basert på flykvitteringene og selskapenes bonustabeller. Men for å få en riktig beregning, er man avhengig av å vite reiseavstand, bookingklasse på billetten og eventuelt statusnivå i bonusprogrammet (høy status utløser høyere inntjening).

Dette var informasjon som ikke fremkom i materialet vi hadde mottatt. Basert på de aggregerte dataene, ba vi Stortinget om innsyn i billettkopier og detaljerte fakturaer for de avgåtte representantene som hadde reist mest på langtur med dyre billetter. Med disse bilagene kunne vi slå fast billettklasse (bl.a. business eller økonomi), forhåndsvalgt sete, totalpris og hvilket statusnivå den reisende hadde oppgitt. De utvalgte representantene hadde gull- eller diamantkort hos SAS. En gjennomgang og sammenstilling av disse opplysningene i Google Sheets gjorde det mulig å beregne et minimum antall poeng representantene hadde, og vi kunne bruke dette som eksempler i den første saken om bonuspoengene.

Vi undersøkte også aktiviteten i sosiale medier for representanter med spesielt høye flyutgifter. Det fantes en rekke eksempler på at disse hadde hyppige reiser som fremsto som private, men vi hadde ikke mulighet til å bevise at de hadde brukt Stortingets bonuspoeng for å betale for dem.

Derfor bestemte vi oss for å spørre samtlige sittende representanter og dem som har gått inn i regjering etter å ha møtt som representant etter 2013, om hvordan de hadde forholdt seg til bonuspoengene de hadde opptjent. Her hadde vi et taktisk ess i ermet: Sakene vi allerede hadde publisert, sammen med Stortingets hyppige interne informasjonsrunder og tilbakemeldinger fra kolleger som hang mye i Vandrehallen, gjorde at vi forsto at mange representanter var usikre på hvor mye vi egentlig visste, samtidig som flere virket nervøse for at det kunne komme flere saker. Representanter som svarte usant på våre spørsmål, måtte gjøre dette i en visshet om at vi kunne sitte på informasjon som viste at faktum var annerledes. Vi landet derfor på at dette kunne være en hensiktsmessig metode, og vi sendte ut de samme spørsmålene til stortingsgruppene for 178 stortingsrepresentanter og enkelte statsråder (dem som har møtt på Stortinget siden regjeringsskiftet):

“1. Har du siden 2013 brukt bonuspoeng opptjent på pendler- eller tjenestereiser som betaling for nye pendler- eller tjenestereiser (kan brukes på bl.a. flybilletter, hotell, leiebil)?

2. Hvis nei, hvorfor ikke?

3. Har du siden 2013 brukt bonuspoeng opptjent på pendler- eller tjenestereiser som betaling for private reiser?

4. Hvis ja, ble dette oppført i selvangivelsen og skattet av?

5. Bestiller du noen gang flybilletter til pendler- og tjenestereiser selv?

De fleste partigruppene bisto med å sende ut henvendelsen til sitt partis representanter. Frp valgte å henvise oss til hver enkelt representant. Høyre ga samlede svar, men ikke på individnivå. Carl Alfred brukte Google Sheets til å holde oversikt over status på tilbakemeldingene fra representantene. Etter flere runder med purring på telefon, e-post, SMS og til rådgivere, satt vi igjen med fire representanter som ikke hadde svart. Da oppsøkte Carl Alfred Stortingets korridorer og forsøkte å få de i tale. Én av disse nektet å svare på spørsmål om egen bruk av bonuspoeng. Av de tre resterende var det én som ikke responderte, mens de to andre ikke forholdt seg til spørsmålene. Dette ble synliggjort i saken. Vi kunne bl.a. avsløre at tre representanter hadde brutt regelverket ved å reise privat for Stortingets bonuspoeng. To hadde brutt skatteloven ved at de ikke hadde oppgitt det som inntekt. Saken viste også at Stortinget ikke hadde kontroll.

Stordataanalyser avdekker diettavvik og bringer oss på sporet av Liadal

Underveis i arbeidet brukte vi en del tankevirksomhet på å finne ut hvordan vi kunne bygge ut hoveddatasettet vårt ytterligere, og hvordan vi best burde gå frem for å gjøre relevante analyser som kunne bringe oss på sporet av nye saker. Vi satt med en følelse at det kunne ligge mer oppsiktsvekkende materiale her, men uten tips eller klare indikasjoner, så fremsto kreative stordataanalyser som den eneste løsningen. Det utvidede datasettet gjorde det blant annet mulig å se hvor mye representantene hadde fått utbetalt i diett under de ulike reisene. Siden diettsatsen er ulik avhengig av formål, er det mulig å ettergå om det er avvik i diettsatsene som kreves utbetalt. Ved å legge inn formler i regnearket som dividerte utbetalt diett pr. reise på antall døgn, fikk vi en egen kolonne som viste diett utbetalt per. døgn.

Ved å bruke filtreringsfunksjonen og pivottabeller for å aggregere data, kunne vi se etter avvik der enkeltrepresentanter hadde fått spesielt mye utbetalt, både totalt sett og pr.døgn på reise. Eksempelvis skal det utbetales lavere diettsatser når stortingsrepresentantene er på pendlerreise og bor gratis i Stortingets leiligheter i Oslo enn når de bor på hotell i inn- og utland. I tillegg skal de naturlig nok ikke ha diett når de er hjemme i egen bolig. Vår metode gjorde det mulig å avdekke slike avvik, og vi gjorde raskt funn. Basert på disse ba vi om innsyn i 47 reiseregninger og bilag for å kunne manuelt kontrollere at dataene var riktige. Med dette kunne vi avdekke at ni representanter hadde fått utbetalt for mye i diett.

Vi var også interessert i å se om det var representanter som hadde påfallende mye stortingsbetalt reisevirksomhet på dager som sammenfaller med helger eller ferier. Fredrik laget derfor en ny kolonne som, basert på en formel med kalenderreferanser, summerte antallet pr. reisedager som oppfylte disse vilkårene pr. representant:

```
=IF(A2, ((B2-A2)+1 - NETWORKDAYS.INTL(A2, B2)), 1)
```

Funksjon som returnerer antall helgedager i en datoperiode fra A til B

Ved å bruke pivottabellfunksjonen var det mulig å se etter enkeltrepresentanter som hadde tydelige avvik. En gjennomgang viste at Liadal skilte seg ut. Hun hadde totalt sett høye reiserefusjoner, men påfallende mye var diett for dager som falt i ferier og helger. I tillegg viste aggregering av kjøregodtgjørelse at hun også her var i en særklasse. Totalt hadde Liadal fått utbetalt 350.000 kroner bare i diett og kjøregodtgjørelse i løpet av en periode på under to år. Det var åpenbart interessant å se nærmere på Ap-politikerens fra Rogaland.

Vi hadde nå et datasett som var såpass detaljert at vi, i den grad representantene hadde fylt ut fritekstfeltet i reiseregningen skikkelig, kunne få et bilde av hvor reisene hadde gått uten at vi trengte å be om innsyn i alt underlagsmaterialet. Det gjorde det mulig å gjøre overbyggende undersøkelser av Liadals reisevirksomhet. Innledningsvis brukte vi mye tid på å undersøke aktiviteten hennes i sosiale medier (Facebook/Instagram) opp mot reisedatoer som dataanalysen viste at skilte seg ut (helg/ferier) for å se om det var tegn på avvik. Det gikk ikke lang tid før vi fikk treff: Eksempelvis hadde hun lagt ut bilder fra huset sitt i Haugesund på et tidspunkt hvor det i datasettet fremkom at hun hadde opplyst å ha vært på tjenestereise i Odda.

For å sørge for at vi hadde kontroll på all FB-aktiviteten i tilfelle Liadal senere skulle slette noe, brukte journalist Olav Eggesvik et skript (skrevet av sønnen til kollega Trond Strøm) som automatisk scroller nedover FB-profilen og lagrer alt innholdet i en HTML-fil. På Instagram tok vi skjermdumper av innholdet. Alt ble lastet opp i fellesmapper i Google Drive.

Datasettet hadde likevel noen mangler som gjorde det nødvendig å be om innsyn i reiseregninger for å kontrollsjekke detaljene. Dette dreide seg blant annet om klokkeslettet for start/slutt på oppgitte reiser, noe som var nødvendig for å ha et nøyaktig utgangspunkt for å kontrollere aktivitet i sosiale medier og opplysninger fra andre kilder. Basert på analysene av datasettet ba vi om innsyn i 65 av Liadals reiseregninger. Vi opprettet en egen Google-sheets-masterfil der vi la inn all informasjon om disse reisene. Systematikken var i hovedsak lik den vi brukte for å sjekke Keshvaris reiser (se tidligere i rapporten).

Teknisk analyse av bilder i sosiale medier som verktøy

En risikofaktor ved bilder i sosiale medier er at de ikke nødvendigvis trenger å være lagt ut på samme tidspunkt som eksponeringen er gjennomført, og uten tilgang til den originale bildefilen får man ikke hentet ut EXIF-data (se tidligere omtale). For å kontrollsjekke at dokumentasjonen vi satt på hadde den verdien vi antok, gjennomførte vi digitale bildeanalyser for å finne ut når og hvor bilder *faktisk* var tatt. Vi vil redegjøre for to konkrete eksempler.

4. juli 2018 hadde Liadal lagt ut et bilde på Instagram som hun oppgir at er tatt på Nedstrand, der familien har feriebolig. Bildet viser Liadal foran en Joker-butikk og to veteranbiler. Det er pent vær. Her brukte vi først Google Street View for å finne frem til den aktuelle butikken og verifisere stedet. Ved å gjennomføre et dato- og stedsspesifikt bildesøk på Facebook, kunne vi finne andre bilder som var tatt her samme dato.

Her var det flere bilder som viste de samme kjøretøyene (amerikanske veteranbiler) stå parkert utenfor Joker. Enkelte av bildene var postet av Nedstrand Amcarklubb, og via denne fikk vi verifisert at bilene sto der i forbindelse med en bilparade i anledning USAs nasjonaldag. Siden det var pent vær, kunne vi se skyggene fra solen på bildet. Den nettbaserte tjenesten SunCalc lot oss beregne nøyaktig når bildet var tatt ved hjelp av skyggeanalyse. Tjenesten viser hvordan solen beveger seg på et gitt sted på en gitt dato, og kan også brukes til å beregne lengde på skygger. Med veteranbilens akselavstand (hentet fra en amerikansk Amcar-nettside) som referanse, kunne vi beregne at lengden på Liadals skygge, sammen med solens posisjon, tilsa at bildet var tatt ved 19-20-tiden på kvelden. Dette gjorde det mulig for oss å med 100 prosent sikkerhet dokumentere at Liadal hadde vært i Nedstrand på et tidspunkt hun hadde oppgitt å vært på jobb i Oslo.

22. juli hadde Liadal lagt ut et bilde av Øresundbroen. Vi visste at hun hadde vært i København på konsert i en løpet av en periode der hun hadde fått penger av Stortinget for å ha medievakt på Stortinget. Men når hadde hun egentlig dratt? Hovedspennet på Øresundbroen er en konstruksjon som fremstår som symmetrisk og lik fra begge sider. Området rundt er flatt, og det var på bildet ikke mulig å se bygninger eller andre ting i nærområdet som kunne indikere om bildet var tatt i retning København eller Malmö. Men en nærmere titt på bildet viste at det hadde fanget opp et lite skilt med et tall på nederst i vegbanen: En kilometerreferanse. Ved å bruke Google Street View fant vi igjen det aktuelle stedet, som viste at bilen kjørte mot København. På bildet var det opphold og sol. Ved å bruke SunCalc og beregne solens posisjon relativt til brotårnet og bilens avstand fra disse, var det mulig å slå fast at bildet var tatt i 19-20-tiden om kvelden. Basert på dette kunne vi beregne den praktiske og tidsmessige rammen for reisen opp mot reiseregningen, noe som effektivt utelukket at det hadde vært rom for stortingsrelatert arbeid i Oslo underveis, og følgelig sannsynliggjorde at Stortinget her hadde finansiert en utelukkende privat helgetur til København.

I tillegg til systematisk gjennomgang av #some-aktivitet undersøkte vi lokale medier og tok kontakt med kilder tilknyttet virksomheter og organisasjoner Liadal opplyste å ha besøkt, etter samme modell som nevnt i Keshvari-kapittelet. Vi systematiserte og fargekodet også funnene etter samme modell, og fant ut at Liadal hadde fått utbetalt over 60.000 kroner for fiktive reiser, eller for reiser som i praksis var av privat karakter. Vi samlet alle funnene i et detaljert kontradiksjonsdokument som ble oversendt Liadal, slik at hun fikk mulighet til å kommentere alle momenter før publisering.

I publiseringøyemed var vi opptatt av at leserne skulle få innblikk i vår dokumentasjonen og våre metoder. Vi brukte derfor en del tid på å tilgjengeliggjøre innholdet i reiseregningene og bildedokumentasjonen. Denne presentasjonsmetoden, med høy grad av transperans, mener vi øker journalistikkens troverdighet.

Hovedsaken om Liadals fiktive reiseregninger ble publisert 9. april. Den utløste flere tips. Basert på disse kunne vi, gjennom systematisk kildearbeid, senere avsløre at Liadal tidligere hadde blitt tatt for økonomiske misligheter i privat næringsliv.

En egenbevilget pengestrøm i offentlighetens skygge

Arbeidet vi gjorde tidlig høsten 2018 viste at finansieringen av stortingsrepresentantenes virksomhet var sammensatt. Vi visste altså at Stortinget hadde endret reglene, slik at flere typer reiser og representantvirksomhet nå kunne dekkes over administrasjonens budsjett. Samtidig hadde vi sett at overføringene til partienes stortingsgrupper hadde økt kraftig gjennom flere år og nå var kommet opp i 185 millioner kroner for 2018. Dette avstedkom et sentralt spørsmål: Hva ble denne stadig voksende pengestrømmen brukt på?

Vi fant frem Stortingets eget regelverk for tilskudd til partigruppene, som ble vedtatt i 2013. Det var ikke veldig omfattende og her var det spesielt tre ting vi merket oss:

- Tilskuddene skal brukes "slik at stortingsrepresentantene kan utøve sitt stortingsverv"
- Stortingsgruppene er egne juridiske enheter
- Det skal leveres årlige regnskap til Stortingets presidentskap

At partigruppene var "egne juridiske enheter" betydde i praksis at de ikke var underlagt Stortingets innsynslovgivning. Vi gjorde noen nettsøk som viste at det tidligere hadde vært kontrovers rundt partigruppenes pengebruk. I 2006 hadde VG flere saker med eksempler som skapte reaksjoner.

Siden den gang hadde overføringene til partigruppene økt med 76 millioner kroner. Men praksisen for åpenhet rundt pengebruken hadde i liten grad endret seg.

Regnskapsanalyse og sammenstilling i Google Sheets

Et naturlig startpunkt var de offentlig tilgjengelige regnskapene, som er litt mer detaljerte enn regnskapene som sendes til Brønnøysundregistrene fra et typisk norsk AS. Her kunne vi se fordelingen på ulike poster, som reiseutgifter, møter, kurs, velferdsutgifter, gaver, telekostnader, konsulenttjenester etc.

De offentlige regnskapsrapportene var PDF-er. For å få sammenstilt tallene på en best mulig måte, bidro Fredrik til å gjøre OCR-lesing av regnskapene for de siste fem årene. Totalt utgjorde disse 559 sider som skulle konverteres til celler i et regneark i Google Sheets. Denne prosessen krevde en del manuelt arbeid, ettersom regnskapene var noe ulikt satt opp fra parti til parti og fra år til år, men var viktig for at vi lett skulle kunne hente ut og sammenstille data etter ulike variabler. Den største utfordringen med slike skannede dokumenter er at de kan inneholde håndskrevne notater, avvikende formatering eller rader som strekker seg over flere kolonner og brytes over flere sider. Når hvert dokument har sitt eget format, blir det langt mer tidkrevende å automatisere enn om alt var ført på samme måte.

Vi bestemte oss av praktiske årsaker derfor for å begrense omfanget til de fem siste årene⁷ og foretok en OCR-scanning ved hjelp av flere verktøy⁸. Påfølgende "opprydding" ble gjort ved hjelp av Regular Expressions⁹. Resultatet ble lagt inn i en database og vasket og analysert med programmeringsspråket "R"

---

⁷ Det finnes offentlig tilgjengelig regnskaper tilbake til 2001.

⁸ Pdftotext, Tesseract, Apache Tika, Acrobat Reader.

⁹ Regular Expressions er en måte å sjekke om en tekstblokk inneholder tekst eller tall som samsvarer med en gitt struktur, feks finne alle summer på en linje hvor tallene er separert med mellomrom større enn tusenskilte, og bevare summens posisjon i forhold til kontekstens tabulære oppsett.

før de ble eksportert til regneark hvor hver post kunne sammenlignes etter år og/eller parti. Totalt viste regnskapene at det hadde gått 862 millioner kroner til partigruppene de siste fem årene.

Vi ber om innsyn i partigruppens hovedbøker

Hvilke historier gjemte seg bak disse sekkepostene? Offentlighetsloven gjør det mulig å be om innsyn i detaljerte utdrag fra regnskapssystemer og bilag fra forvaltningen, slik at man kan se nøyaktig hvilke utgifter offentlige penger er brukt til å dekke. Ettersom partigruppene var egne juridiske enheter, kom ikke dette lovverket til anvendelse. Men siden partigruppene var fullt ut finansiert med fellesskapets midler, var det naturlig for Aftenposten å legge til grunn at tilsvarende åpenhet burde gjelde her. Ikke minst hadde et bredt utvalg politikere selv bidratt til å argumentere for et slikt prinsipp, da i forbindelse med VGs saker om Idrettsforbundets pengebruk i 2016 (Idrettsforbundet var da finansiert med 87 prosent offentlige midler, ifølge avisen). Den gang krevde politikere fra stortingspartiene kompromissløs åpenhet og fullt innsyn i alle detaljer - ned på bilagsnivå - om hvordan idretten hadde brukt penger. I likhet med stortingsgruppene var heller ikke Idrettsforbundet rent juridisk omfattet av Offentlighetsloven.

30. oktober sendte vi en e-post til alle stortingsgruppens partisekretariater og Stortingets administrasjon, der vi ba om innsyn i kontoutdrag under de notene vi oppfattet som mest interessante: reiser, kurs, seminar, møter, andre arrangementer, gaver, telekostnader og velferdsutgifter. Senere også konsulentutgifter.

Årsaken til at vi ba om innsyn på kontonivå er at dette fremsto som den mest hensiktsmessige løsningen. Et regnskapssystem kan, litt forenklet, deles i tre hovednivåer: Øverst har man de overbyggende sekkepostene i regnskapet, for eksempel "seminar" og "gaver". I hovedbøkene vil det være tilknyttede kontoer der alle enkeltvise utgifter, f.eks. hvert enkelt seminar, er satt opp. Under disse igjen finnes tilknyttede bilag, altså kvitteringer og fakturaer som seminarlokale og servering.

Erfaringen vår fra tidligere innsynsprosesser i forvaltningen er at kontovise innsyn i hovedbøker gir et detaljert innblikk i kostnadene, samtidig som de er oversiktlige. Et annet viktig moment er at det oftest ikke er særlig arbeidskrevende å hente dette ut av regnskapssystemene. Å hente ut alle bilag vil kreve en betraktelig større innsats. Denne løsningen fremsto derfor som strategisk hensiktsmessig ettersom partigruppene ikke var lovpålagt å utlevere det, men ble oppfordret av oss til å utvise meroffentlighet.

Allerede dagen etter fikk vi svar fra MDG, som sendte over materialet vi etterspurte. Det samme gjorde Rødt og SV etter kort tid, mens vi måtte ta en ekstra rundt med KrF for å tydeliggjøre hva vi ønsket å se. Materialet ble lagt i mapper i Google Drive, fordelt på partigrupper og år.

8. november fikk vi oversendt et felles svar fra Ap, Frp, Høyre, Venstre og Sp fra Høyres sekretariatsleder Christina Wist. Hun skrev at de ikke ville gi innsyn og viste til personvern og at de allerede anså åpenheten med offentlige regnskap som tilstrekkelig. Vi svarte at vi kunne akseptere at taushetsbelagte eller personsensitive opplysninger ble tatt ut. Vi fikk raskt beskjed om at det uansett ikke var aktuelt å gi innsyn.

Analyse av velferdsutgifter - kostbar fest og moro

Parallelt med dette jobbet vi med å gjennomgå og analysere det de offentlige regnskapene. De største partienes manglende vilje til å åpne hovedbøkene gjorde at det nå ble naturlig å gå grundigere inn i dette. Med OCR-verktøy hadde Fredrik overført regnskapstallene i et stort regneark som var lastet opp i Google Drive. Dermed kunne vi raskt beregne hvor mye ulike partigrupper hadde brukt på ulike formål over tid.

Formålet "velferdsutgifter" skilte seg raskt ut som spesielt interessant. Dette er en sekkepost for utgifter knyttet til fest, moro og sosiale aktiviteter. I Skatteetatens Skatte-ABC fant vi at slike utgifter var begrenset til å brukes "innad til de personer som er knyttet til foretaket/bedriften".

Henning hadde tidligere skrevet om festutgifter i det statlige foretaket Forsvarsbygg og husket at det fantes en sats for hvor mye en statlig virksomhet maksimalt kunne bruke på slike utgifter per ansatt per år. I de reviderte utgavene av Statens personhåndbok fant vi satsene for de siste årene. For 2017 var det maksimalt 467 kroner. Innretningen på denne posten gjorde det mulig å gjøre en relevant sammenligning. Ved å

summere antall ansatte (oppgitt i årsrapportene) og antall innvalgte representanter per parti (her er det en viss dobbeltføring i valgår), fikk vi antall personer tilknyttet hver stortingsgruppe. Det var altså kun disse personene velferdsutgiftene, etter skattereglenes bokstav, kunne brukes på.

Ved å dividere den totale regnskapsførte summen for de respektive partigruppene på antall personer i stortingsgruppen, kunne vi beregne hvor mye hver stortingsgruppe hadde brukt på velferdsutgifter per person per år. Beregningen ga oppsiktsvekkende resultater: Frp, et av partiene som tidligere hadde rast mot festkultur i statlige virksomheter, hadde brukt 57 ganger mer offentlige penger pr person på dette formålet enn det statlige virksomheter underlagt FrPs regjering hadde lov til. Beløpet var så høyt at det trolig utløste skatteplikt, ifølge fagfolk vi snakket med. Fra partiene som ga innsyn hadde vi også detaljer fra kontoutdragene, slik at vi kunne gjengi eksempler på hva pengene hadde gått til i disse partigruppene.

Tett oppfølging og publisering som metode mot taushet og hemmelighold

Vi måtte nå gjøre noen publiseringsstrategiske valg. Skulle vi først skrive om hemmeligholdet og deretter følge opp med saker om det som ligger i regnskapene? Eller motsatt? Vi landet på å kjøre ut saken om hemmeligholdet først, ettersom denne ville være et viktig fundament for at leserne skulle forstå betydningen av funnene vi senere skulle publisere. Vi så for oss at vi skulle drive saken videre med publisering langs to hovedløp: Dels skulle vi sørge for å holde temperaturen oppe for de partiene som gikk for manglende åpenhet, gjennom hyppige oppfølgingssaker rundt dette over tid, samtidig som vi jaktet nye nyhetsknagger og avsløringer både i regnskapsmaterialet og de hovedbøkene vi etterhvert fikk innsyn i.

Saken om hemmeligholdet og saken om partienes festbudsjetter ble publisert med 12 timers mellomrom 14. november og begge fikk umiddelbart stort gjennomslag. Vi gikk nå inn en fase med intenst arbeid med oppfølging. Vi var forberedt på at partiene som ikke hadde gitt innsyn, ville håpe at oppmerksomheten rundt dette ville forsvinne ganske raskt. Den neste uken hadde vi daglige oppfølgingssaker. Vi skrev om offentlige ansatte som måtte betale julebord og julefester selv, og hvordan politikerne hadde krevd åpenhet fra Idrettsforbundet, men ikke ville praktiserte det samme for seg selv.

Det var en påfallende taushet fra partiene¹⁰. Gjennomgående var verken partiledere eller stortingspolitikere interessert i å snakke med oss om temaet. Derfor vinklet vi flere saker på at de nektet å svare på spørsmål.

En partyreise i sosiale medier

Parallelt med dette brukte vi mye tid på å gjennomgå sosiale medier i jakt på bilder og annen dokumentasjon av stortingspolitikere på fester som trolig var betalt av skattebetalerne. Mange stortingsrepresentanter har åpne Facebook-sider og Instagram-kontoer der de deler villig og hyppig fra hverdagen på Stortinget. Festlige anledninger var ikke noe unntak. En representant hadde lagt ut bilder fra en fest på Steen & Strøm-taket sommeren 2018. Basert på dato og sted kunne vi gjøre mer spesifikke søk på Facebook, og på denne måten samle en rekke bilder og videoer som dokumenterte at stortingsgruppene i Frp, Høyre og Venstre og regjeringsmedlemmer festet med Bjarne Brøndbo på scenen og rikelig med alkohol på bordene.

Budsjettposten som slapp unna osthøvelen

Mange offentlig ansatte var rasende etter at det ble kjent hvordan politikerne ga seg selv rom for å feste for offentlige penger. De fortalte hvordan det de siste årene hadde blitt stadig mindre rom til å få penger til sosiale tiltak på arbeidsplassene. Flere pekte på innsparingstiltak som følge av endrede politiske rammebetingelser som en årsak, og det førte oss inn på et nytt spor: Regjeringen hadde gjennom den såkalte ABE-reformen pålagt statlige virksomheter et årlig osthøvelkutt på 0,5-0,7 prosent de siste årene. Overføringene til partienes grupper kommer, i likhet med pengene til statlige virksomheter, også fra statsbudsjettet. Hadde flertallet på Stortinget vedtatt at de også skulle få kjenne osthøvelens innhogg?

Vi hentet ut statsbudsjettdokumentene fra Stortingets arkiv og fant frem til omtalen av postene som finansierer Stortingets virksomhet. Her fremkom det at Stortingets administrasjon var pålagt et kutt, men det

¹⁰ Se egen omtale om reaksjonene på side 19

sto ikke noe om at dette gjaldt overføringene til partigruppene, som er en egen post i stortingsbudsjettet. Vi ba om en klargjøring av dette fra Stortingets administrasjon. De bekreftet at overføringene til partigruppene ikke var omfattet av ostehøvelen, og vi hadde da grunnlag for å lage saken om hvordan Stortingets flertall hadde skjermet egne partigrupper fra de pååa statlige virksomheter.

Venstre og Sp snur i innsynsspørsmålet

Den 22. november var det gått åtte dager siden vi publiserte den første saken om hemmeligholdet rundt partigruppenes regnskapsdetaljer. I løpet av denne perioden hadde Aftenposten publisert 17 saker om temaet, og det hadde preget nyhetsbildet med hyppige NTB-siteringer, omtale hos konkurrenter, kommentarer/lederartikler - og et stort engasjement i sosiale medier¹¹. Kritikken mot partiene som ikke ville vise frem regnskapsdetaljene økte, og NRK Debatten skulle ta opp temaet samme kveld.

Midt på dagen ringte Hennings telefon. Han hadde en fridag og var på Jæren. Det var Venstres sekretariatsleder Torhild Skogsholm. Hun opplyste at partiet hadde bestemt seg for å snu og gi innsyn i hovedbøkene etter at de "hadde tenkt gjennom saken på nytt". Med dette var det nå et flertall av Stortingets partigrupper som hadde åpnet opp.

Flere kolleger på kveldsvakt begynte umiddelbart å gjennomgå materialet fra Venstre da det ble oversendt, og publiserte saken om Elvestuens offentlig delfinansierte 50-årsdag allerede samme kveld.

Våren 2019 åpnet også Senterpartiet for å vise sine regnskapsdetaljer, noe som gjorde det mulig å omtale partigruppens offentlig finansierte studie- og ferieopphold i Toscana.

Manglende kontroll og voksende pengebinger - presidentskapet tar grep

I Debatten i november var det en sjeldent unison, tverrpolitisk enighet fra Ap til Frp om at de hadde valgt riktig ved å ikke utvise full åpenhet. Samtidig avviste parlamentarisk leder Hans Andreas Limi fra Frp en del kritiske spørsmål om festforbruket og viste til at revisor godkjente pengebruken. "Jeg tror man skal stole på en statsautorisert revisor", svarte Limi.

Men hva var det *egentlig* revisorene godkjente? Vi tok en ny titt på partienes årsrapporter. I revisjonsberetningen var det en litt tung, men viktig setning: "*Det ligger ikke innenfor vår oppgave å overprøve skjønnutøvelsen når det gjelder bruken av gruppemidlene innen rammen av av retningslinjene*". Vi tok kontakt med revisorene som hadde gjennomgått regnskapene, som oppklarte betydningen av denne formuleringen og forklarte at deres gjennomgang var av mer teknisk art. De gjorde i utgangspunktet ingen vurdering av hvorvidt pengebruken oppfylte kravet om å være av stortingsrelevant karakter. I teorien innebar dette at partiene kunne feste så mye de måtte ønske, så lenge festingen var ført på riktig post i regnskapet. Vi kunne nå lage saken om hvordan stortingsflertallet over en tiårsperiode hadde bevilget 1,7 milliarder kroner til egne partigrupper - uten at noen undersøker om pengene blir brukt på det tiltenkte formålet. Og hemmeligholdet rundt detaljene gjorde altså at offentligheten ikke hadde mulighet til å ettergå pengebruken.

En gjennomgang av datasettet med tallene fra regnskapene viste også et annet interessant moment: Egenkapitalen i partigruppene hadde vokst kraftig over tid. Vi laget også en sak på dette.

To dager etterpå varslet presidentskapet at de ville ta en full gjennomgang av partigruppetilskuddet. Samtidig foreslo MDG at alle stortingsgruppene skal omfattes av samme grad av åpenhet som forvaltningen.

Gjennomgang av kontoutdrag og nye innsynsrunder - nå i bilagspermene

Vi begynte nå å gå grundigere gjennom materialet vi hadde fått oversendt fra de fem stortingsgruppene som hadde valgt å være åpne. Totalt utgjorde dette 261 sider med linjer som var skrevet ut fra regnskapssystemene, i all hovedsak i PDF-format. Vi vurderte om vi skulle bruke OCR for å forsøke å legge inn alt i Google Sheets, men partigruppene har ulike regnskapssystemer/kontostruktur, og ingen av utskriftene

¹¹ Se egen omtale om grep i sosiale medier på side 20

var satt opp på samme måte. Uansett måtte vi gjennom alt manuelt for å finne interessante oppføringer. Vi valgte derfor å lage et regneark der vi samlet de mest interessante oppføringene - og markerte hvilke vi ville be om innsyn i bilag på.

I noen tilfeller fantes det flere oppføringer som kunne knyttes til samme hendelse (det kunne eksempelvis være ført opp hotell, middag og flybilletter til én reise på ulike posteringer). I disse tilfellene var det nødvendig å sammenstille oppføringene i et regneark for å kunne beregne den totale kostnaden for for eksempel en reise eller et seminar. Ved noen tvilstilfeller sendte vi også over våre beregninger til regnskapsansvarlige i de respektive gruppene, slik at vi var sikre på at tallgrunnlaget ikke kunne bestrides.

Etter nitid granskning av mange linjer med regnskapsdata sendte vi 28. november over nye innsynsforespørsler til de åpne partigruppene der vi ba om å få se bilag tilknyttet utvalgte utgifter. De fleste partigruppene responderte kjapt på dette og sendte over kopier av dokumentasjonen digitalt. Venstre ville gjennomgå bilagene sammen med oss på sekretariatskontoret. Vi tuslet derfor ned til Stortinget, der stortingsgruppen hadde gjort klar en grønn ringperm med kopier av kvitteringer og fakturaer. Etter litt frem og tilbake fikk vi lov til å ta den med oss tilbake til redaksjonen. Bilagene ble avfotografert og alt ble lastet opp i Google Drive-mapper som var lenket tilbake til regnearkene med de respektive oppføringene.

Hovedbøkene og bilagene førte til flere saker. Den mest omfattende ble en nyhetsfeature som tok for seg bredden av det vi hadde funnet i bilagene. Samtidig hadde vi et ønske om å lage en sammenstilling som grundig forklarte regnskapsstrukturen på en forståelig og tilgjengelig måte, tydelig viste hvem som er åpne om pengebruken på hvilket nivå, samtidig som leserne selv kunne bla seg gjennom de hovedbøkene vi hadde fått utlevert og se hvordan fellesskapets midler ble disponert av de respektive partiene. Vi ga dette prosjektet den interne arbeidstitelen “en spaserstokk til stortingsregnskapene”. Med hjelp av utvikler Torstein Ringnes og Fredrik Hager-Thoresen synes vi at det ble en visuelt fengende løsning.

Vi hadde avtalt med partigruppene at personvernet til ansatte skulle ivaretas ved publisering av materialet vi fikk innsyn i. Disse er ikke folkevalgte, men er ansatte med et juridisk utgangspunkt som ikke tilsa at de måtte tåle at detaljert informasjon om egne telefonregninger etc. skulle bli offentlig kjent. Vi brukte derfor en del tid på å sladde navn på ansatte. Vår vurdering var at dette kunne gjøres uten at verdien av materialet ble forringet, samtidig som vi fikk ivaretatt et legitimt hensyn som fremsto som viktig for stortingsgruppene.

Konsekvenser:

- Dagen etter vår første avsløring gikk Stortinget til det skritt å politianmelde en av sine fast møtende representanter. Stortingets presidentskap er ikke kjent med at dette har skjedd før. Mazyar Keshvari er siktet for grovt bedrageri, som har en strafferamme på seks års fengsel. Keshvari har erkjent at han urettmessig har fått utbetalt reisegodtgjørelse og har lovet å betale pengene tilbake. I retten vil dette behandles som en tilståelsessak. Han trakk seg som leder for Oslo Frp etter avsløringen. Han er også tatt ut av Stortingets kontrollkomité og forholdet til partiet er “stilt i bero”. Frp-nestor Carl I. Hagen, som gikk inn som vara for Keshvari da han var sykemeldt, tok i november kontakt med Riksadvokaten for å undersøke hvorvidt hans partifelle Keshvari kunne stilles for riksrett.
- Arbeiderpartiets stortingsrepresentant Hege Haugeland Liadal ble politianmeldt av Stortinget etter våre avsløringer i april. Hun er nå under etterforskning av Oslo politidistrikt. Liadal har trukket seg som nestleder av Rogaland Ap.
- Stortingets administrasjon har gjort en full gjennomgang av rutiner og regelverket for reiseregninger. Med virkning fra 1. januar ble regelverket endret, noe som blant annet innebærer at stortingsrepresentantene nå må kunne dokumentere at de faktisk har vært på reisene. Stortinget har varslet at de vil endre rutinene for å “sikre bedre kontroll” med reisene, og de utlyste i vinter en fulltidsstilling som skulle ha spesielt ansvar for nettopp dette.¹²
- To representanter skal etterlignes for å ha brutt skatteloven ved å bruke Stortingets bonuspoeng til private reiser. En tredje skal som følge av våre saker føre bruken opp i skattemeldingen.
- En lang rekke stortingsrepresentanter sier de nå vil være mer oppmerksomme på muligheten for å

¹²https://www.finn.no/job/fulltime/ad.html?finnkode=135181039&fbclid=IwAR3hU0YK8_956Vq1KVZUq-5TdU_TM4bziMeuSHgzD4HAzAza-c3xyLLtKkw&nocache=1546875611724

- kjøre tjenestereiser for bonuspoeng, noe som vil spare fellesskapet for penger.
- SSB har erkjent svakheter i den offentlige statistikken som viser offentlig støtte til partiene.
  - For første gang har seks stortingspartier åpnet for fullt innsyn i partigruppens pengebruk. Følgelig kunne Aftenposten gi et unikt og detaljert innblikk i deres pengebruk gjennom en femårsperiode, der det fremkom flere oppsiktsvekkende funn som ellers ikke ville blitt offentlig kjent.¹³
  - Stortingets presidentskap har varslet at de i 2019 vil gjennomføre en full gjennomgang av praksisen for tilskuddene til partigruppene. Både størrelsen på tilskuddene, fordelingen, åpenhetskrav og ulike kontrolltiltak er blant det som skal vurderes. Flere har som følge av våre saker tatt til orde for at partigruppene får for mye penger, inkludert Frps parlamentariske leder Hans Andreas Limi.
  - I desember 2018 viste stortingsrepresentant og Rødt-leder Bjørnar Moxnes til Aftenpostens avsløringer da han fra Stortingets talerstol begrunnet forslaget om at stortingsrepresentantenes godtgjørelse burde kuttes fra 10 til 8 G (775.000 kroner). Forslaget ble nedstemt av flertallet.
  - I januar 2019 ba Rødt Stortingets presidentskap gjeninnføre attestering av tjenestereiser innenlands på partigruppenivå. Partiet ba også om at reisevirksomheten publiseres på stortinget.no. I Dokument 8-forslaget, som ble nedstemt, viste Rødt til Aftenpostens avsløringer og NRK-saker.
  - Forvaltningsprofessor Per Læg Reid ved Universitetet i Bergen har tatt til orde for at Stortinget bør vurdere om Riksrevisjonen skal gjennomgå Stortingets pengebruk.

Serien har hatt stort gjennomslag i nyhetsbildet: NTB har totalt sendt ut minst 50 saker som kan knyttes til våre avsløringer. I tillegg har andre medier publisert en lang rekke sitatsaker, oppfølgere, leserinnlegg, kommentarer og lederartikler om tematikken. Flere andre medier¹⁴ ba om innsyn i stortingsrepresentantenes reisevirksomhet etter våre saker, og NRK fulgte opp med ytterligere avsløringer i januar 2019.¹⁵ At våre saker kan inspirere til at kollegaer også graver i det omfattende materialet, er en gledelig bieffekt.

Organisering av arbeidet og tidsbruk

Fra 11. september til rundt 10. oktober jobbet Henning Carr Ekroll alene med sakskomplekset. På dette tidspunktet ble Carl Alfred Dahl også koblet på, og han har i hovedsak jobbet med dette prosjektet frem til påsken 2019. Fredrik har bistått med databehandling og systematisering underveis. Solveig Ruud og Gunnar Kagge bidro i arbeidet med den første Keshvari-saken - og en rekke andre har bidratt oppfølgingen av denne og andre hovedsaker. Lars Inge Staveland ble koblet på som reportasjeleder i slutten av oktober. Henning har delvis kombinert arbeidet med å jobbe turnus som nyhetssjef, mens Carl Alfred har gått vaktturnus og løst andre saker der det har vært nødvendig. Svært mye arbeid har derfor blitt gjort på overtid og i fritiden.

Alle filer, regneark, datasett og logg har vært samlet i en egen søkbar mappestruktur i Google Drive der de som har vært involvert i prosjektet i ulike faser har hatt tilgang. Vi har hatt en egen kanal i kommunikasjonsverktøyet Slack der vi har diskutert saker og arbeidet videre. Når denne rapporten blir levert, har Aftenposten totalt publisert 88 saker i komplekset. For å holde oversikt over status på arbeidet med de ulike sakene, har vi brukt egne regneark der vi har oppdatert status, lengde og planlagt publiseringsdato fortløpende.

Spesielle erfaringer:

Forholdet til en person i en vanskelig situasjon

Vi måtte i publiseringsprosessen ta høyde for at Keshvari var sykmeldt. Vi har gjennom hele denne perioden hatt tett kontakt med personer rundt ham, samtidig som vi har søkt å begrense direkte henvendelser. Både vi og nyhetsredaktør har gjennom kontakten hatt innsikt i Keshvaris tilstand, noe som har vært viktig for å

---

¹³ Vi har offentliggjort tilpassede versjoner av alle hovedbokutdrag her:

<https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/WLGgrO/Slik-bruker-partiene-pa-Stortinget-pengene-de-bevilger-til-seg-selv>

¹⁴ Av Stortingets postjournal fremkommer det at både NRK, Dagbladet, TV2, VG, Nordlys, Dagens Næringsliv og Resett har bedt om innsyn i reiseregninger eller sammenstillinger av reiseregninger umiddelbart etter våre saker.

¹⁵ <https://www.nrk.no/norge/frp-toppl-la-moter-til-geilo-i-pasken--lot-stortinget-betale-1.14329904>

kunne gjøre etiske og publisistiske vurderinger underveis. Vi har oppfordret våre kontaktpunkter til å ta umiddelbar kontakt dersom det var informasjon vi burde ha.

I en innledende fase av arbeidet ble vi oppfordret av en rådgiver i Frps stortingsgruppe om å stanse arbeidet med saken. Etter et møte med rådgiveren, der også nyhetsredaktør deltok, gjorde vi det tydelig at det skal svært dramatiske omstendigheter til for at Aftenposten skal utelate å publisere en artikkel der vi dokumenterer systematisk juks med offentlige midler utført av en av landets fremste tillitsvalgte. Vår vurdering var at vi her ikke var ved denne terskelen, og vi ble møtt med forståelse for denne beslutningen.

Ved publisering har vi forsøkt å redusere oppmerksomheten rundt Keshvaris person til en viss grad, og snarere heller fokusere på tillitsvervet han innehar. I praksis har dette blitt gjort ved at vi har forsøkt å legge oss på en forsiktig linje rundt bildebruk - og unngått begreper som "Keshvari-saken". Denne form for vignettbruk har tidligere vist seg å være spesielt belastende, jmf. det som fremkommer i Presseforbundets rapport "3 uker i desember".¹⁶

Motstand, taushet, spinn - og en hyggelig leserstorm

Å bedrive det som i praksis er systematisk, kritisk undersøkende journalistikk rundt landets 169 mektigste folkevalgte og deres massive apparat, ville naturligvis ikke skje uten reaksjoner og motstand. Det forsto vi tidlig i arbeidet.

Allerede da vi ba om innsyn i det første materialet i september, sendte Stortingets administrasjon ut en orientering til alle stortingsrepresentanter om at Aftenposten hadde bedt om innsyn. Dette fikk raskt noen pussige konsekvenser. Blant annet ble mellomledere i Aftenposten kontaktet av parti-kommunikasjonsfolk som lurte på "hva som foregikk". Ved et tilfelle ble det oversendt en e-post med et slags tilsvarende fra en representant - uten at vi hadde stilt et eneste spørsmål eller fått sett på materialet. Vi opplevde også at Stortinget holdt tilbake innsynsforespørsler i påvente av at representantene skulle få lov til å "rette feil" i reiseregninger de allerede hadde levert fra seg.

Når journalister publiserer avsløringer av nasjonal interesse, er vi vant til at stortingspolitikere kaster seg inn i debatten, at de *reagerer* og stiller kritiske spørsmål fra Stortingets talerstol til statsråder eller politiske motstandere. Men sakene om partigruppenes regnskaper var spesielle i den forstand at det som utgangspunkt kan legges til grunn at alle stortingspartiene har en felles interesse i at beløpet som overføres er så stort som mulig - og at offentlighetens innsynsrett er begrenset. Vi var derfor forberedt på at det ville bli krevende å få en politisk dynamikk rundt dette, og slik ble det. Vi ble møtt med en påfallende taushet. Partiledere ville ikke kommentere. Stortingspolitikere og andre sentrale politikere svarte ikke på telefon eller SMS - og dersom de gjorde det, viste de til partiets sekretariatsledere. Og oppfølgingsspørsmål til gruppesekretariater ble ofte ignorert eller besvart med "ingen kommentar". Heller ikke hos ungdomspartiene var det mye å hente. NRKs Dagsnytt 18 forsøkte i flere dager å få til en debatt om temaet etter våre avsløringer, men måtte gi opp. Årsaken var at de ikke klarte å få partienes representanter til å stille.¹⁷

Vi fikk ved flere anledninger et klart inntrykk av at krefter i kulissene forsøkte å diskreditere arbeidet vi gjorde. Andre ganger skjedde det samme mer åpenlyst og for et langt større publikum: I NRKs Debatten fremsatte stortingspresidenten en beviselig feil anklage om beregningsgrunnlaget for vår omtale av partienes festkultur, da hun hevdet at vi bare hadde regnet med stortingsrepresentanter og ikke ansatte i partigruppen. Utspillet, som hundretusenvis av seere fikk med seg, ble ikke korrigert av andre som var tilstede i studio. Det var også flere tilfeller i sosiale medier, der politikere eller partimedlemmer fremsatte påstander om vår journalistikk eller metodebruk som ikke medførte riktighet.

Når vi likevel klarte å drive sakene om den manglende åpenheten videre, skyldtes det at vi i stor grad hadde forutsett reaksjonsmønsteret og derfor lagt en plan basert på at reaksjonene og oppfølgingen måtte ligge et annet sted enn i rikspolitikken. Ved å hente inn reaksjoner fra fagfolk, forskere, tillitsvalgte, frivillige og ordinære offentlig ansatte - og synliggjøre hvordan politikernes tidligere utspill nå gjorde at de må møte seg

¹⁶ Omtalt på side 66 i rapporten som omhandler pressens dekning av Tore Tønne i 2002.

¹⁷ Fremkommer i Twitter-oppdatering fra programleder Sigrid Sollund:

<https://twitter.com/NRKSigrid/status/1064974633462566922>

selv i døren - sørget vi for en langvarig og tett oppfølging som førte til at journalistikken fikk konsekvenser.

Det er også verdt å nevne at vi har fått et svært høyt antall hyggelige tilbakemeldinger fra vanlige mennesker som har takket oss for sakene vi har publisert. Henvendelsene har kommet på telefon, SMS, i sosiale medier, e-post, - og i brev¹⁸ - i et omfang vi ikke tidligere har opplevd. Det har vært en fin inspirasjon å ta med seg i arbeidet.

Oslo, 5. september 2019

Henning Carr Ekroll, Carl Alfred Dahl og Fredrik Hager-Thoresen

---

¹⁸ Dette kom faktisk i form av et laminert diplom fra to lesere.